

Izhaja v Gorici vsak četrti opoldne. Velja za celo leto 12 L, mesečno 1 L, za inozemstvo 16 L. Na naročila brez dopolne naročnice se ne bomo ozirali. Posamezne številke stanejo v razprodaji 20 stotink. Uredništvo: Ulica Carducci 4, uprava: ul. Veturini 9.

GORIŠKA STRAŽA

Rokopisi se ne vračajo. Ne-frankirna pisma se ne sprejemajo. Oglasi, katere je treba vnaprej plačati, se računajo po dogovoru.

Izdaja konsorcij »Goriške Straže«. Odgovorni urednik: Josip Vimpošek. Tiska: »Narodna Tiskarna« v Gorici, ulica Veturini št. 9.

Iz javnega shoda političnega društva »Edinost« pri sv. Luciji 30. maja.

Politični shod društva »Edinost« se je vršil zaradi dežja v šoli. Udeležencev je bilo nad 300, a bi jih bilo gotovo tudi nad tisoč, če bi jih ne bil dobrodejni dež zadržal. Prišli so od vseh okoliških vasi, zlasti iz krajev, ki so porušeni. Shod je vspel nepričakovano dobro, navdušenje na njem je bilo velikansko. Iz Trsta sta bila došla dr. Vilfan in dr. Slavik, iz Gorice dr. Podgornik, iz Tolmina msgr. Rojec in dr. Po iskrenem dr. Vilfanovem pozdravu je govoril najprej g. Jožef Abram, župnik pri Sv. Luciji in sicer o gospodarskih zadevah. Pečal se je zlasti za obnovitvijo naših domov in o perečem vprašanju, kdo bo plačal zgradbe, ako ne bo vojne odškodnine, oziroma kdo bo plačal razliko med dejanskimi gradbenimi stroški in med vojno odškodnino.

Dr. Podgornik je nato obširno govoril o našem šolskem vprašanju in sploh o vprašanju jezikovnem in kulturnem v naši deželi.

Debate o tem sta se udeležila z velikim uspehom msgr. Rojec in vikar Belé s Ponikvi.

Vse stavljene resolucije so bile sprejete z viharim odobravanjem.

Danes prinašamo po sporedu v glavnih mislih najprej govor g. župnika Abrama iz Sv. Lucije.

Važne so naloge današnjega shoda. Gospodarske razmere se tako silno naglo razvijajo, razpletajo in zopet zapletajo, da nam treba z odprtimi in paznimi očmi zasledovati jih in študirati, ako se nečemo videti in si pri tem glavo razbiti — gospodarsko uničiti.

Nočemo biti igračka v krutih rokah razmer, imamo um, imamo voljo, da jih skušamo kot hudournik uravnati in čim bolj mogoče preprečiti škodo.

I. Naši porušeni domovi se imajo zopet zgraditi! Kdo naj jih zgradi? Mi gotovo ne, ker jih ne moremo iz svojih moči in — ker nismo dolžni tega storiti in nismo zakrivali porušenj. Pol Evrope je drvilo čez naše zemlje in jo pustošilo. Po naših glavah so hodili, gospodarili so po naši zemlji in naših domovih, kakor so hoteli, izpremenili so cvetoči dom v puščavo. Naša srca so ječala bolečin, jezik je moral molčati.

Onemel je grom topov, nevihta je polegla. Kaj je prišlo za njo? Solnce? Vidimo in čutimo živo!

Mirovni konferenci oziroma prizadežitim državam je na tem, da se steptane in uničene dežele spet obnové. Kdo ima poravnati te račune, ne vemo. Moral bi jih, kdor je kriv vojne, mi ne. Govorijo o vojni odškodnini, a še to eventualni — morebitni. Zadnje dni je uveljavljen zakon tudi za našo deželo, da se plača za odškodnino 45 krat cenjeno škodo po predvojnih cenah.

Nekateri posestniki popravljajo sami. Vprašamo pa: kako pa naj obnové svoje domove s to odškodnino, ko so danes delavci in gradivo, material do in tudi čez 10krat dražji nego pred vojno? Kdo po-

vrne posestnikom pa ostalih 6 in še več delov izdatkov?

Zahtevamo od prizadetih oblastnij, da pokrijejo ne le 45 škode, ampak vse stroške, kolikor jih je! **Pravico zahtevamo!**

Največ obnov so izvršili vojaški ženijski oddelki, zdaj pa civilni, sami ali potom raznih podjetnikov. Da ne rečemo naravnost sumljivo, pač pa se nam je čudno zdelo postopanje teh oblasti že o početku. — Dajali so namesto prave, jasne pogodbe posestnikom nekaj reverz. Posest. izroči v popravo oziroma zgradbo hišo ženijskemu oddelku ter mu prepusti pravico do eventualne — morebitne vojne odškodnine, da žnjo poravna svoje izdatke.

Ljudem ni bila nikdar ljuba ta nejasnost. Izrečno so zahtevali, naj se postavi v pogodbo točka, da se obnovi dom, kot je bil pred vojno, naj se ničesar ne dodaja oziroma preminja; da nikakor niso voljni doplačevati izrednih del itd. Pa zaman! Obiasti niso hoteli sprejeti sploh nobene take točke v »pogodbo«.

Kmalu je završalo po deželi. Tu in tam se je govorilo o nekih doplačilih na stavbe in o vknjižbah. Ti glasovi so prihajali celo iz ust uslužbencev Genia. Pa ko bi utegnili biti na tem kaj resniče! In polno jih je bilo, ki so hoteli ustaviti že pričeto delo, v par krajih je prišlo med posestniki in delavci — podjetniki celo do pretepa, drugi spet se obotavljajo in nočeje izročiti v popravo svojih stavb.

Niso šale! Naj nas pa ta ali oni še toliko miri in tolaži, da ni nič na tem!

Z resnico na dan! G. okr. komisar je sam nujno zahteval pojasnila, a — ga še ni prejel, čeprav so že pretekli tedni, od tedaj.

Z resnico na dan! Mi imamo pravico zahtevati jasen odgovor! Takoišen odgovor!

Z resnico na dan! Imamo dovolj drugih skrbi in nadlog! In gre za naše biti ali nebiti!

Ako je cenjena škoda na poslopju po predvojnih cenah na Lir 20.000 bi znašala eventualna vojna odškodnina 45 krat toliko, t. j. Lir 90.000. Stroški zopetne zgradbe pa bi znašali n. pr. lir 150.000: kdo naj pokrije razliko lir 60.000? Mari ubogi posestnik, ki je prišel vsled vojne ob vse? In ker ne more, naj se mari na to razliko izdatkov država vknjiži na stavbo? In ako splava po vodi vsak up na vojno odškodnino, — naj se potem država vknjiži na hišo za vso svoto Lir 150.000?

Kdo bi ji dal to pravico? Ali je to izrečeno v kaki pogodbi? V nobeni! — Mnogi so že prišli k meni — k drugim tudi že gotovo — pa so mi dejali: »Ako bi se imelo kaj takega zgoditi, raje naj zopet vse podero — pa naj ostane groblja, — gospodar hočem biti sam, neomejen, — čeprav gospodar same groblje!« Prav ima! Kdaj bi pa mogel poplačati tak vknjižen dolg? Niti obresti takega dolga ne! Suženj, večer suženj bi ostal na lastnem svetu — ali pa v doglednem času, kratkem času, pregnanec iz lastnega doma, za lastne zemlje, brez vsake lastne krivde — b e r a č!

Ohranimo mirno kri! Razmotrivajmo to stvar mirno, čeprav imamo dovolj vzroka, da bi se ogorčevali.

Na mirovni konferenci, na katero sicer ne da svet mnogo, — se je govorilo,

kot se spominjam o tem, da se ustanovi mednarodni zaklad, s pomočjo katerega se zopet zgradi ruševine. Kdo bi prispeval v ta zaklad, ni nič gotovega, same premagane države, provzročiteljice vojne, gotovo ne, ker še drugih obveznosti ne bodo zmogle. Pa to vprašanje nas tudi dosti ne briga. Mi hočemo imeti le svoje nazaj, kar smo imeli pred vojno!

Z vso resnostjo pa smemo povzdigniti svoj glas in vprašati vodilne in odgovorne činitele t. j. sedanjo vlado:

Ali ni dolžnost vlade, da sama od sebe, nepozvana, pojasni to toli kočljivo vprašanje obnove?

Ali ni njena sveta dolžnost paziti na to, da se ubogemu ljudstvu predloži jasna, čista pogodba obnove poslopij? In, — ako bi imeli posestniki kaj doplačevati, ali ni njena dolžnost, reči jasno: Hišo, hlev ti spet zgradimo, ako hočeš, vendar vedi, da na tvoj račun; ako ne bo nič vojne odškodnine! Da boš moral sam doplačati razliko med vojno odškodnino in večjimi stroški obnove! Vedi, da boš moral od določenih svot plačevati obresti, če jih sam brž ne poravnáš! Da se na dolg vknjižimo itd. To bi bilo pravično, pošteno, vestno! In — nihče bi ne pustil popravljati!

Zakaj pa vlada tega ne stori, tako ne govori?

In ako ne bo treba nikomur sploh nič doplačevati, kot trdijo nekateri uradniki, — zakaj pa tega odkrito ne pove in zakaj pusti, da se ubogo ljudstvo po nepotrebnem razburja?!

Mi hočemo in zahtevamo takojšnjih pojasnil! To zahtevajo tudi tisti, ki so sami dali preceniti vojno škodo in vzeli oziroma uležili pri hipot. zavodu prošnje za predujem na vojno odškodnino.

In ako bi se glasil odgovor, da odpadajo vsi stroški obnove, v slučaju, da ne bo vojne odškodnine, na posestnika, ali — da bo moral posestnik sam plačati razliko med vojno odškodnino in dejanskimi stroški v tem slučaju izjavimo že danes mi vsi in z nami soglašajo gotovo tudi vsa dežela in vsi prizadeti kraji vseh zasedenih dežel:

da tega nikdar ne priznamo,

1.) ker vlada nima zapisane in zajamčene pravice v nobeni pogodbi;

2.) ker so posestniki nasprotno podpisali znani reverz v dobri veri, da njim ne bo treba nič doplačevati;

3.) in ker bi bila to naravnost nezavistična, gorostasna, v nebo vpjoča krivica, zasmeh vse civilizacije vsega sveta, zasmeh vsakega človečanskega čuta in najprimitivnejših pojmov pravičnosti, da bi tisti, ki je po krivdi drugih vse izgubil, bil po vrhu še tepen, in obsojen v trajno suženjstvo!

Javni shod v Biljani.

Preteklo nedeljo se je vršil v Biljani dobro obiskan shod »Zveze slovenskih kolonov«. Velika Simonetijska dvorana je bila nabito polna. Društveni predsednik g. Bratuž je otvoril shod in pozval udeležence, naj mirno sledé izvajanjem govornikov, zagotovivši vsakomur prostost govora ter dal besedo naduč. g. Likarju.

nikake. Pregovor pravi, da brezdelnost je začetek greha in moj greh je bil — stihotvor, ki sem ga poslal pesniku Simonu Gregorčiču na razglednici. Glasil pa se je tako-le:

Poletna b'la krasna je noč,

Do src k'ima čarobno moč.

Na morskem sem bregu sedé

Poslušal, kak' valčki šumé.

Prišepne mi satan, me moti:

Kar verzov se loti!

In satan res našel je osla,

ki lotil se drznega posla:

Sem pilil, sem gladil, sem pucal,

Da te-le sem verze skrpucal.

Vrag vzemi vse takošne muhe,

Bog čuvaj me sitne naduhe!

Kakor so mi pravili, je ta moj pesniški umotvor pokojnemu pesniku nekam hudo ugajal, saj se je baje prav od srca smeje. Poslal mi je tudi takoj odgovor na razglednici s sledečimi verzi:

Govornik se je dotaknil zgodovine slovenskega naroda in pokazal, kako so naši očetje družili in v organiziranem na stopu iskali rešitve, ko jim je šlo za biti ali nebiti. Spominja na tabore v turških časih in na tabore v dobi narodnega prepoda in meni, da bo sledila sedaj doba tretjih, toda upajmo tudi zadnjih taborov, zadnja postaja na poti našega križevega pota. Mi moramo biti sedaj gigantski boj za narodni in gospodarski obstanek. V tem boju zmagamo pa le tedaj, če bomo edini. Kdor nas hoče sedaj cepiti, ta nas hoče izdati. V sedanjih rezmerah ne sme biti med nami strank. O raznih vprašanjih se lahko pomenimo pozneje, a sedaj nam mora biti prva in zadnja skrb narodni obstoj. Zato smo se danes združili vsi Slovenci na narodni, verski in demokratski podlagi.

Kakor narodno, tako nam je potrebno tudi versko načelo, ki vzdržuje med našim ljudstvom moralo in mu krepi značaj. Če propade morala, propade tudi narod, tako nas uči zgodovina. Mi se borimo tudi za to, da prideta delavec in kmet do svojih pravic; tudi ta dva stanova imata dovolj prostora v naših vrstah. Za nas velja načelo, ba bodi zemlja tistega, ki jo obdeluje, in zato stojimo na stališču priznavanja zasebne lasti. Komunizem ni za našega kmeta, ker mu jemlje svobodo in ga zasuznjuje državi. Resnično prost bo naš kmet le tedaj, če ostane svoje zemlje sam gospodar.

Nato je govornik govoril o vojni odškodnini in o organizaciji, ki se snuje med vojnimi odškodovanci.

G. dr. Gabršček pozdravi navzoče v imenu političnega društva »Edinost«. Opozarja našega kmeta, naj se zaveda, da je vojna prejšnje razmere korenito izpremenila, in naj skrbi, da se prilagodi novemu gospodarskemu položaju. Združeni Slovenci se bojujemo proti invaziji tujega delavstva, socialistična stranka se pa v tem oziru ne gane. Ko bo imel naš delavec dovolj dela, tedaj ne bomo odrekli dela tudi drugim delavcem, toda na naši zemlji mora v prvi vrsti živeti naš slovenski delavec. Mi vemo, da je narod samo takrat močan, ko se godi dobro vsem slojem. Čemu med Slovenci hujskanje proti buržuaziji in meščanskim slojem? Poiščimo tisto buržuazijo po Brdih! Kje so tovarne, kje kapitalisti? In če dobite kako tovarno pri nas, tedaj vedite, da je ta tovarna v tujih rokah. Nam je dana možnost, da nastopamo skupno, kajti med nami ni kapitalistov. Mi se moramo boriti za naše narodne pravice, ker nam ni in ne more biti vseeno, ako se v naših uradih uraduje slovensko ali ne, nam ne more biti vseeno, če so naše šole zaprte. Mi delamo na to, da si bo lahko vsak naš človek iskal, pa tudi našel svoje pravice v slovenskem jeziku. Mi nimamo v svojem programu zatiranja delavstva in hočemo, da gospodar svoj dohodek pravilno deli z delavstvom. Mi zahtevamo, da imej vsak sloj enake pravice, in s tega stališča motrimo tudi kolonsko vprašanje. Pri političnem društvu »Edinost« smo se s tem vprašanjem že pečali in ga razmotrivali s finančnega ter strokovnjakega stališča. Komunisti pravijo sicer: »Mi vzamemo veleposestnikom zemljo«, pa ne povedo, da je ne mislijo dati kmetu. Vzeti kmetu zemljo je zmeta, ker kmet to zem-

Škoda!

Skozi dolgo vrsto let se je zbirala v gostilni »Pri Zvezdi« v Gorici večerna družba slovenskih razumnikov. Bili so tu zastopani razni stanovi in razne starosti. Družba je tvorila svoj čas nekako središče slovenske mestne inteligence. Bilo je tu zabave, šale, dovtipa, petja, igre; pa tudi resna beseda se je pogostoma čula, zakaj razpravljala so se razna aktualna in neaktualna vprašanja. Meni je bila ta družba ne le ugodno razvedrilo, nego v mnogem nekaka — visoka šola.

Odičen član te družbe — ki se je pa bila po nastalem političnem razdoru leta 1898 precej zmanjšala — je bil tudi naš dični pesnik Simon Gregorčič. Kadarkoli je prišel iz svojega Tuskulana Gradišča v mesto, počastil je družbo in ko je kasneje stalno bival v Gorici, je skoraj vsak večer zahajal k »Zvezdi«. Navadno je bil dobre volje, šaljiv in dovtipen; a znal je biti tudi sarkastičen in ostrih besed. Po-

sebno dobra prijatelja sta bila z ožjim so-rojakom prof. Ivančičem, ki ima sedaj vso pesnikovo literarno ostalino v oškri. Simona Gregorčiča in mnogoterega drugega člana te družbe ni več med živimi. Nekateri bivši družabniki so razkropljeni po svetu, a nekaj jih še živi v Gorici, kjer se pa drže bolj domačega kota. Nekdanjih lepih časov ni več, nekdanje zvezdine družbe ni več. Škoda!

O velikih šolskih počitnicah se je družba nekoliko skrčila, ker marsikdo je zapustil zaprašeno mesto ter se podal na deželo, v goriške gore, na Gorenjsko all pa k morju. O počitnicah l. 1905 sem nesel jaz zdraviti svojgo naduho — nič ne rečem, da ni bila morda ista deloma posledica prijete družbe »Pri Zvezdi« — v nanovo otvoreno morskó kopališče v Lignano v Italiji. To kopališče je imelo divno obalo in je nudilo izbornó kopel, drugega pa nič. Tu so bila samo 3 poslopja: hotel, kopališčna restavracija in hiša finančne straže, a ure daleč naokoli nobenega selišča. Dnevi dolgi, znanecv nič, zabave

Vas motil je satan?

Mordà je pač res na Vas prežal,

Da rogal bi Vam se, zlohotno se režal:

A - satan od Vas bil sramotno je »fratan«.

Zdaj Vi pa se njemu režite,

Ki take nam pesniške spletate kite.

Nov pevski odkril sem talent,

Najgloblji mu moj — kompliment!

Presneto sem se držal tisti čas. Saj sem se tudi lahko. Ni šala, tako priznanje od tako kompetentne strani! Za hip se je že bavila moja domišljija z omamljivo sliko, kako zaslovi drugi goriški slavček, kako zaslove po njem nanovo naše gore. Bilo je za hip, zakaj spomin na porodniške bolečine mojega pesniškega prvenca deloval je kakor mrzel curek na razgreto fantazijo in kljub priznanju mojega pesniškega talenta in kljubu omami sliki o slavi, ki bi me imela čakati, moral sem ostati zvest le želji, ki sem jo izrazil v zadnjih dveh verzih svoje pesnitve. Jaz le obžalujem, da se je naš slavni pevec na meni tako korenito zmotil. Škoda!

ljo ljubi in jo ima za svojo mater, če se mu jo odvzame, mu postane mačeha. Kolonsko vprašanje se ne more rešiti na komunistični podlagi, zato zahtevamo mi agrarno reformo in jo bomo tudi dosegli.

„Vprašam Vas“, pravi govornik, „ali je ta naš program pravi?“ Velikanski zbor udeležencev začne navdušeno pritrdjati temu vprašanju.

Par komunistov je skusilo ves čas motiti govornike, ko so pa ti končali, sta dva zaprosila za besedo. Prvi je rekel, da ima samo ljudsko šolo, toda ko ga bodo slišali govoriti, bodo videli, kako velika je v njem inteligenca. Pravi, da bo povedal, kaj je narod, in reče, da je narod gospod, kmalu se premisli in pove, da narod sta dve zastavi, a to se mu ni zdelo posebno dobro, in zato zopet popravi in oznani, da narod je kapitalist. Tega igračkanja z resnimi ljudmi se je zdelo nekemu kmetu v ozadju dvorane že preveč, zato si dovoli duhoviti medklic: „Gospod, vi ste ga danes že preveč daciiral!“ Silen krohot je zadonel po dvorani, opazka je dopadala tudi par komunistom, ker je tako dobro zadela, in smejali so se tudi oni z nami. Ta mrzli poliv je govornika pomiril tako, da je končal s svojim govorom.

Oglasil se je drugi komunist in napadel našo inteligenco, češ, da je bila za vojno, potem si je tudi ta privoščil narod in postavil drugo teorijo, nego njegov sodrug ter povedal, da je zanj narod trehuh. Predsednik g. Bratuž je dokazal, da je za kolone edina prava rešitev v kolonjski Zvezi, in pozval kolone, naj vsi pristopijo k njej.

K sklepu je še nahuč. Likar zavrnil očitek komunistov, ki pravijo, da je bila slovenska inteligenca za vojno. Dokaz za to nam je goriški grad. Cele vrste naših inteligentov so morale spočetka vojne na grad, ker so bile proti vojni. Za gradovimi zidovi bi bili pa takrat zaman iskali tiste ljudi, ki se danes predstavljajo delavskim masam kot rešitelji.

Dve uri in pol trajajoči shod, ki je sprejel dve primerni resoluciji, se je nato zaključil, in čez 450 slovenskih kmetov se le razšlo po bližnjih vaseh, vsi navdušeni za našo sveto stvar.

Socialne misli.

Najvišji vidik mora biti vedno socialna blaginja. Kar je proti socialni blaginji, je proti naravi. Čim več družinam se omogoči zmerna zemljiška last, tem bolje bo. Lastnina budi ljubezen do grude, a ta ljubezen je najmočnejša sila proti vsem socialnim prevratom. Prevelika posestva to onemogočujejo. Obenem povečujejo razdor med socialnimi sloji, posepuje ubožstvo, ubijajo domovinsko ljubezen. Ni pa treba, da bi bila vsa lastnina individualna. Nasprotno, socialni oziri zahtevajo, da bodi poleg individualne tudi kolektivna last: zadružna, občinska, državna. Tako skupna zadružna ali občinska last pašnikov in deloma gozdov; zadružna last večjih kmetij; državna last vodnih sil, rudnikov. Natančnih mej ni mogoče a priori določiti. To je relativno, odvisno od političnih, socialnih in gospodarskih razmer. Tu ni treba, da bi bila individualna last absolutna. Nasprotno, oblika bodočnosti more biti le oblika socialno vezane lastnine. Družinam je treba dom očuvati, kar je mogoče doseči le s socialnimi zakoni o varstvu domov; s posebnim zakonom o dedovanju in o omejitvi hipotekarne zadolžitve.

Vse to velja razmeroma tudi o lasti produkcijskih sredstev (orodja, strojev, tovarn, surovin itd.)

Vsled delitve dela se je od poljedelstva ločila obrt. Obrtniki potrebujejo orodja. Ali naj bo orodje skupna ali zasebna last? Aristotelovi dokazi so na splošno zoper komunizem in za zasebno last. Narava človeku ne odreka te pravice, individualni in socialni oziri jo pa zahtevajo. Tudi tu je kulturni razvoj izpričal to resnico. Toda pokazalo se je tudi, da velika podjetja lahko pridejo s socialno blaginjo navzkriž. Če ni mogoče tega nasprotja drugače premagati, ga je treba premagati s socializacijo. Zakaj socialna blaginja je prvo, in poedincem bo na splošno le tedaj zagotovljena individualna blaginja, če bo zagotovljena najprej socialna blaginja.

Socializacija (podružabljenje) v najširšem pomenu je vsak način socialne uredbe, ki prisili podjetja, da služijo splošnosti. Tako je že davek en način, ki se z njim dobički zasebnih podjetij vsaj deloma socializirajo. Socializacija v ožjem pomenu je, če družba prevzame last in upravo. — Družba, to so država, dežela, občina, ali tudi korporacije in zadrage. Navadno se misli s socializacijo na državno ali komunalno upravo. Kajpada mora država ali občina zasebne lastnike primerno odškodovati.

Splošno podružavljenje ne bi bilo v soglasju s socialno blaginjo. Bil bi prevelikanski aparat s strašnim birokratizmom, ki bi nazadnje vse ubil. A tudi socialna smotrnost tega ne zahteva. Ta zahteva samo to, da se prepreči izkoriščanje delavskih slojev in konsumentov. To se pa dá tudi

drugače doseči. Drugo s socialno kontrolo produkcije in cen, prvo z dobro organizacijo delavstva. Eno in drugo je poznal že srednji vek. Seveda ne mislimo, da bi se obnovili čehi. Mislimo na korporacije ali produktivne zadrage pod socialnim varstvom in nadzorstvom.

Ako pa morda pri posameznih gospodarskih panogah socialna smotrnost priporoča komunalno ali državno upravo, naj se izvede le-ta. Vse je smoter, oblika le v službi smotra. Taka socializacija se priporoča zlasti pri podjetjih, ki imajo že sama po sebi bolj javen kakor zaseben značaj in jih je tudi občini ali državi primeroma lahko voditi. Taka podjetja so n. pr. občila in vozila (pošta, železnice, telegraf), zavarovalnice, izraba vodnih sil za padeželne elektrarne, izraba premogovnikov itd. Zelo verjetno je, da bo občinsko in državno gospodarstvo sčasoma še zelo razširilo svoje meje in potengilo še marsikaj v svoje področje, kar je sedaj še prepuščeno podjetnosti zasebnikov. Nekateri si mislijo socializacijo tako, da bi država prevzela samo last, a bi upravo izročila upravnim svetom, ki bi bili v njih zastopani strokovnjaki, producenti in konsumenti, potem pa še javni zastopniki države in ljudstva. Tako bi bili pod socialno kontrolo interesi delavstva, produkcije in cene, a bi se tudi čisti dobiček obračal za splošne namene. Tudi to je možen način, a bati se je, da bi bili taki upravni sveti predragi. Vse vprašanje je pa vprašanje socialne smotrnosti. Svoboden razmah sil in zavest socialnih dolžnosti — kjer bi se družilo to dvoje, tam bi bilo za vse najbolje. A našrečnejše družiti to dvoje — zadružna misel.

Če se ozremo na razmerje lastninske pravice do dela, vidimo, da ni med lastnino in delom nobenega nujnega nasprotja. Lastnina brez dela ni nič. Z delom lastnina proizvaja plodove. Lastnina potrebuje dela, kakor seveda tudi delo potrebuje lastnino. Upravičeni pomen lastnine z ozirom na delo je v tem, da daje lastniku veselje za delo. Ako je torej mogoče lastnino in delo združiti — in to je mogoče, — tedaj se bo s trudom, ki ga provzroča delo, družilo veselje, ki ga daje lastnina. Tako bo delo človeku veselje, in to kar najbolj doseči je pač eden izmed prvih pogojev socialne blaginje na zemlji.

(»Naša pota.«)

Saj vam je vendar znan nezasišani, strahoviti zločin! Goriški Slovenci nimajo v mestu nobene slovenske šole! Kulturni slovenski narod, ki si je v pedesetletnih bojih priboril vse slovenske šole v Gorici, je bil oropan vseh teh šol, ko je prišla nadenj dvatisočletna italijanska kultura! Čujte! V slovenskem Tolminu se odprli italijanska šola za celih 10 italijanskih otrok, v Gorici pa ne dajo Italijani 700 slovenskim otrokom niti edne šole! To je zločin, ki vpije v nebo, zločin, ki kliče na noge ves kulturni svet! Apeliramo na poštene in zmerne goriške Italijane! Zahtevajte, da se Slovincem v Gorici zopet odpró njih šole, in izbršite s kulturnega sveta veliki madež, ki ga je vanj zamazala goriška municipijalna klika! Apeliramo na laške socialiste! Vi, ki oznanjate internacijonalnost in ste zato, da se vsakemu narodu pusti njegov jezik, zahtevajte na svojih shodih in v svojih listih, da se Slovincem vrnejo njih šole v Gorici! Kar dela Italija s Slovenci v Gorici, to je nekultura, to je ubijanje kulture, in nekulturnega se pokaže vsak, ki vpriči takega dejstva molči, tudi če ni Slovenec!

Politični pregled.

Mirovna konferenca, jadransko vprašanje in Pallanza. K je z mirovno konferenco, kaj je z rešitvijo jadranskega vprašanja, to gotovo zanima danes vsakega Jugoslovca. V Palla zi, tako se je govorilo, bo padla sodba o tem vprašanju. Pa med tem je bila padla Nittijeva vlada, in se je potem nekej kuhalo v Italiji, in iz te kuhe je zopet Nitti priplaval na površje. Jugoslovanskim delegatom, ki so bili prišli na mirovno konferenco, ali kakor se je reklo, na sklep mirovne konference gledé jadranskega vprašanja v Pallanzo, se ni ljubilo čakati v Pallanzi, kdaj se Italijani med seboj zgledajo, in so se razšli sem tja, kakor je bil kdo več ali manj zdrav, ali kakor je kdo čutil, da je tu ali tam bolj potreben.

In danes, kakó je neki s Pallanzo? Tam, kjer prej, stoji še danes Pallanza, ali slabo mora stati italijanska politična bilanca! Kajti danes Italija nič več ne govori o kakem mirovnem razgovoru z Jugoslovci. Listi pišejo, da se bodo šele 15. julija vršili v Spá razgovori, ki imajo ugotoviti odškodninske in gospodarske določbe med zavezniki in Nemčijo, in potem šele, po teh razgovorih, bi se imel sklicati sestanek med italijanskimi in jugoslovanskimi delegati gledé rešitve jadranskega vpra-

šanja. To se pravi, da pride to vprašanje v razgovor zopet k večjemu šele meseca avgusta. In potem, kdaj, kterege meseca, kterege leta se bo rešilo to vprašanje?

Kdaj se zopet snide italijanska zbornica? Nitti je torej zopet zveržil ministerski svet, in ta je določil program, s katerim stopi pred italijansko zbornico, ki se ima sklicati med 7. in 9. junijem. V sedanjih razmerah Italije bo to gotovo važen parlamentaren sestanek, in bo tedaj ministerskemu predsedniku Nittiju in italijanski notranji in zunanji politiki bila važna in odločilna ura.

Rusija in Anglija. — V imenu sovjetske Rusije je prišel v London Krasin, da izvede gospodarske dogovore med Rusijo in Anglijo. V zagotovilo gospodarskih operacij je Krasin v imenu sovjetske vlade položil v angleško banko veliko svoto denarja v zlatu. Namiguje in sumi se pa, da ima Krasin izvršiti v Londonu še veliko važnejšo nalogo, namreč pogajati se za definitivni mir z zavezniki.

Grčija in Turcija. — Grčija polagoma zaseduje Turčijo, katero ji je bila prisodila mirovna konferenca v San Remu. Turki se pa temu upirajo, ker ne morejo preboleti te težke izgube. Južno Adrianopol-na so Turki zbrali močne skupine artilerije, združili 6000 mož redne vojske, razun mnogo prostovoljnih zborov, ki so dobro oboroženi, da ustavijo prodiranje Grkov. Proti dvema bivšima turškima ministroma, ki vodita upor, je bila izrečena smrtna obsodba, nad sto veljavnih oseb je bilo aretiranih, češ, da so bili v zaroti zoper grško državo. — Vsled dogovora z Bolgarijo je prebivalstvu Carigrada zagotovljena prehrana.

Poljska in Rusija. — Zdi se, da vojna sreča zapuša Poljake. Rudeče boljševiške čete prodirajo, in zlasti v okolici Kieva se vrše najrsrdnejši boji. V smeri na Gumen so Rusi preprečili Poljakom prehod čez Berezino, vzeli Taračo v kijevski guberniji in razne druge kraje kakih 40 vrst severno vzhodno od tega mesta. Pred rusko ofenzivo se umkajo poljske čete.

Izvolitev predsednika Masaryka. Dne 27. maja je bila od članov poslanske zbornice kakor tudi senata slovesno potrjena izvolitev Masaryka za predsednika češkoslovaške republike. Na svoje ime je združil 264 glasov. Nemški nacionalisti so glasovali za Nägel-na ki je dobil 61 glasov, nemški socialdemokrati so oddali 60 praznih listkov. Ovacije ki so jo priredili predsedniku Masaryku, so se udeležili tudi nemški socialdemokrati, medtem ko so se nemški nacionalci odtegnili.

Volitve v državni zbor v državi S. H. S. — Poldrugo leto je že preteklo, odkar je končala vojna, pa v Jugoslaviji imajo še vedno parlament, ki ni izvoljen od ljudstva. Zdaj pa prihajajo vesti iz uradnega vira, ki poročajo, da se bodo volitve v državni zbor vršile v mesecu septembru. Je pač res že enkrat čas, da dobi Jugoslavija zares ljudski parlament, ki bo res izraz ljudske volje.

Domače vesti.

Za begunce v Gorici. Civilni komisariat goriški nam sporoča, kako je bil generalni civilni komisariat v Trstu določil, da občina Gorica ni odprto mesto za povrnitev beguncev.

Da se zabrani prihajanje beguncev iz drugih občin v Gorico, kjer najdejo lažje in bolj primerno bivališče, tako da to otežkuje lastnim Goričanom povrnitev v mesto, zato določa civilni komisariat, da se s koncem meseca majnika ustavijo begunske podpore vsem beguncem, ki so se začasno našelili v Gorici, ne da bi bili poprej dobili od civilne oblasti za to kako dovoljenje.

Da se bo beguncem nadaljevalo izplačevanje podpore, se bodo morali izseliti v kraje, ki so od vlade proglašeni za odprte za povrnitev.

Ta določba bo hudo udarila naše begunce, ki so v mestu za silo našli kak kotiček. Ker ta določba jim ustavlja begunsko podporo in jih ob enem podi iz mesta. Ta določba nikakor ni nujna, ker tisoči in tisoči laških delavcev prihajajo v Gorico in najdejo prostora, naš domač človek pa naj se jim umakne in naj gre — ne ve kam! To je kruto!

Gostovanje članov slov. gledališča v Zrstu. — Člani slov. gledališča v Trstu priredijo v Ajdovščini v dvorani g. Bratine v soboto 5. junija 1920 ob 8^{1/2} zveč koncert z različnim sporedom. V nedeljo dne 6. junija 1920 ob 5. popoldne veliki zabavni večer z resnimi in šaljivimi točkami. K obilni udeležbi uljudno vabijo igralci.

V Hruševljah v Brdih je umrl g. Franc Zalatel, eden izmed onih redkih mož, ki so ob vsaki priliki znali pokazati svojo odločnost in kremenito značajnost. Narodna zavest je bila v njegovi hiši globoko vkoreninjena. S svojim mirnim in tihim značajem se je znal priljubiti vsem, in zato je bil tudi obče čislán možak. Pokoj njegovi duši!

O mladina, o mladina! — Naša mladina v goriški okolici naznanja plese z italijanskimi vabli: **FESTA DA BALLO.** Kako je to žalostno! Pred vojsko je bil ta skandal že skoraj popolnoma izginil iz vrst naše narodne mladine. Čujemo tudi, da se mladeniči oprijemljejo grdih laških pesmi in še bolj grdih laških napevov. Vzdravimo se spet in ne zabimo svoje omike, po kateri so goriški Slovenci sloveli. Pred vojsko smo se lahko naše mladine veselili in se nanjo zanašali, ker je bila vsa lepo organizirana v izobraževalnih, telovadnih, pevskih in glasbenih društvih. Mladičji in mladenke, vzdromite se spet, da vas bo vesela mati Slovenija, ki vas je rodila, ki vas je učila prekrasni slovenski jezik in ki vam je dala prekrasne narodne pesmi, ki jih občuduje ves svet. Proč s tujo navlakó! Bodi vam draga domača beseda, domača pesem in domača omika!

Učiteljsko društvo za goriški okraj bo zborovalo 10. junija t. l. ob 10. uri dop. v Gorici v hiši Centralne posojilnice. Dnevni red: 1) Komunizem in učiteljstvo, 2) Razni predlogi in nasveti.

Smrten padec. — Družba goriških študentov je v četrtek zjutraj odšla pod profesorjevim vodstvom v Tržič in si ogledala tamošnjo ladjedelnico. Ko so si bili ogledali razne tehnične oddelke, so stopili tudi še na vodovodov stolp, ki je visok okoli 20 metrov. Eden izmed teh študentov 14 letni Aldo Mazzoli, sin goriškega mironičarja, se je sklonil čez ograjo, da bi pogledal dol, pa je izgubil ravnotežje in padel v globočino. Ladjedelniško osebje ga je takoj dvignilo in odneslo v tržaško bolnico, kjer je kmalu nato umrl. Razbil si je bil črepijo. Mrtvo truplo so prepeljali v Gorico, v mrtvašnico bolnišnice usmiljenih bratov odkoder se je v soboto vršil pogreb na goriško pokopališče.

Železniška nesreča. — V ponedeljek po noči je osebni vlak, ki prihaja iz Trsta, treščil v Monfalkonu v vlak, ki je stal na postaji in vozil več nemških Avstrijcev nazaj v domovino. Sunek je bil velikanski, vozovi so se vzvalovili in se razbili. Štiri osebe so mrtve (trje moški in ena ženska) in 18 je ranjenih, med njimi trije težko ranjeni. Vzrok je bil, ker je takrat vozil vlakovodja, ki je bil ravnokar prišel iz notranje Italije in ni poznal ne terena in ne postaje, pa je prvokrat še po noči vozil. Kaka neprevidnost! Saj vendar ljudje niso zato tukaj, da delajo vlakovodje ž njimi svoje vratolomne poskušnje!

Zavarovance proti škodam po požaru opozarjamo, naj sklepajo svoja zavarovanja le pri slovenskih zavodih in sicer „Croatia“, ki ima svoja zastopstva v Trstu. Več glej oglas.

Automobilna zveza Gorica-Postojna in obratno, veljavna od 1. junija 1920. Odhod iz Gorice ob 7 zjutraj, prihod v Postojno ob 10:30.

Odhod iz Postojne ob 3:30 pop., prihod v Gorico ob 7 uri zvečer.

Razno.

Dr. Krekov nagrobni spomenik. — Dne 30. maja je potekla tretja obletnica majniške deklaracije. Bil je dr. Krek, ki je takrat jasno in odločno izrekel, kar je le nezavedno živel v srvih vseh, namreč, da se hočejo Slovenci, Hrvati in Srbi združiti, da hočejo postati en narod, svoboden in samostojen. Ta velika ideja dr. Kreka se je kmalu uresničila, hitro je slavila svojo zmago, svobodna in samostojna stoji danee Jugoslavija.

Da je ta veliki dogodek našel Slovence pripravljene, to je v veliki meri zasluga dr. Krekovega dela. V proslavo tega dogodka se je dne 30. maja ob tretji obletnici majniške deklaracije na pokopališču sv. Križa v Ljubljani slovesno odkril nagrobni spomenik dr. Jan. Ev. Kreka.

Spomenik, ki je delo kiparja Lojzeta Dolinarja, predstavlja dva orjaka, ki povešata od grobu glave od bridkosti nad prezgodnjo smrtjo velikega moža, od bridkosti nad nečimerno malenkostjo sedanjih časov.

Slava velikemu geniju dr. Krekovemu!

Važna enciklika sv. Očeta. Papež Benedikt XV. je dne 1. junija izdal encikliko (papeževo pismo), v kateri poziva narode k miru. Človek človeku, in narod narodu naj odpusti, in vse naj se pozabi, kar je bilo, da zopet na svetu zavladá ljubezen. Papež sam pravi, da odpuščá vsem, ki so med vojno osumljali njegove namene in črnili njegova dela. On sam, da je pripravljen stopiti v prijaznejše odnose s Kvirinalom, se ve, ne da bi s tem se hotel odpovedati pravici, ki se tičejo sv. stolice.

Gledé narodov pa kliče papež državnikom pravičnost v spomin ko pravi, naj se vsakemu narodu z neodvisnostjo odkaže tudi celo njegovo ozemlje v njegovih pravičnih mejah. V tem je garancija miru in poroštvo bratstva med narodi.

General Boroevič umrl. Dne 26. maja je v Celovcu, zadet od srčne kapi, umrl general Svetozar pl. Boroevič, medtem ko se je kopal. Imel je 64 let.

Ta mož je bil sicer slovanskega rodu, a vendar ob njegovem grobu navdajajo Slovence, Hrvate in Čehe in sploh Slovane le bridki in grenki spomini. Boroevič je vodil 11 ofenziv na naši goriški fronti in si pridobil ime feldmaršala. Bil je skoz in skoz avstrijski general, nemškega avstrijskega duha, nemškega čutenja, četudi ga je slovenska mati pestovala. V izvrševanju svoje naloge, v doseganju svojih ciljev je bil krut, zlasti je bil velik pokončevalec slovensko-hrvaškega rodu, na najtežje in najbolj nevarne postojanke in v najhujši ogenj je vedno zahteval le slovanske polke, ter jih metal v ognjeno peč, da so drug za drugim izginjali. In to je, kar je zatemnilo in zagrenilo njegov spomin pri Slovencih. Preveč je zahteval slovenske krvi.

Boroevič ni imel nobenega zmisla za velike cilje Slovencev in Hrvatov, zato so pa ti ob Plavi zapustili in pometalo orožje stran, zato ga je Jugoslavija odklonila, ko ji je bil ponudil svojo vojaško službo. Umrl je preziran od one države, kakeri je služil, in zavržen od države, ki je vstala ob njegovem porazu.

Umrla je v Rimu sestra prejšnjega papeža Pija X., Terezija Sarto. Izdihnila je po dolgi bolezni v naročju svojih sester Marije in Ane, ki sta ji ves čas bolezni najljubše stregli.

Splošna stavka v videmski provinciji. — Prebivalstvo videmske provincije se je čutilo od vlade zapuščenno že za časa svojega begunstva, ko se je bilo po kobarškem polomu razpršilo po celi Italiji in je imelo svoji središči v Firenci in Bolonji. Že takrat se je bil zbudil v njih separatistični duh, in na svojih shodih so furlanski begunci večkrat sklenili in ponovili: Vlada nas je popolnoma zapustila; potem, ko je zakrivila, da smo izgubili vse svoje imetje, vsak vir dela, vsak pripomoček za dostojno življenje, nas pošilja zdaj po Italijo kakor črede izstradanih beračev; pa, če se kdaj še povrnemo na svoje domove, si ustvarimo svojo furlansko republiko!

Zaradi nadaljne neskrbnosti vlade so planila zdaj ta čustva še poostrena na dan in povzročila splošno stavko. V Furlaniji je vse nezadovoljno, meščanstvo in posestniki, kmetje in delavci. Vlada je bila naročila več del, pa ko so bila dovršena, jih ni plačala; vojni odškodnin ni izplačevala, naročena dela je ustavila, tako da je v furlanski Benečiji zavladała splošna brezposelnost, in s tem veliko pomanjkanje in splošna mizerija. Saj vidimo vsak dan množice furlanskih delavcev, ki prihajajo v copatah k nam, iščočih dela, kjer pa gre za delo tudi precej trda zaradi pomanjkanja državnega denarja. V takih razmerah je furlansko ljudstvo napovedalo splošno stavko, vstrajalo v nji kompaktno štiri dni, dokler ni doseglo, da se je vlada udala njegovim zahtevam. Vlada je namreč priznala zahtevane koncesije in določila: izplačilo za vsa izvršena dela, izročitev novih fondov za vse nujne poprave in takojšnje odškodnino vseh vojnih škod delavcem, malim posestnikom in obrtnikom. Da bi se zaposlilo veliko maso delavcev raznih kategorij, se je dovolilo 30 milijonov lir za zgradbo nove železnice Trbiž-Beljak-Toblach, ki naj se takoj začne. Krajevne banke izdajo 15 milijonov lir, da se takoj upostavijo začetna gradbena dela za železnico.

Če vlada svojih obljub točno ne izvrši, tedaj stopi zopet vsa furlanska Benečija v stavko.

Med stavko je bilo prišlo do par spopadov z arditii, mrtva je bila edna oseba in par ranjenih, upepelilo se je nekaj poslopij, podrta dva mostova na trbiški črti, ustavilo več vlakov, na splošno pa je vsa stavka v tako velikem obsegu potekla mirnejše, kakor je bilo pričakovati.

Pa je včeraj zopet nekaj počilo tam v videmski provinciji. Koloni so hoteli na novo urediti svoje pogodbe z gospodarji, pa so se pogajanja razbila, in 30 tisoč kolonov je v celi provinciji začelo štrajkati. Nobeden ne dela nič. Doslej ni nobenih poročil o nemirih.

Slaba kaža. — Poročila o žetvi v Italiji so precej slaba. Žita bo letos komaj 40 milijonov kvintalov. To ne dosega niti srednje dobre žetve, in je komaj polovica tega, kar potrebuje Italija zase. Zopet bo treba v Italijo veliko uvažati in živež s skrženo roko odmerjati.

Spremembe pri zavarovalnicah. »Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbam cerkvenih zvonov« v Ljubljani, ki je imela v zasedenem ozemlju svoje agencije, je odstopila svoja zavarovanja proti požarnim škodam v zasedenem ozemlju italijanski družbi »La Fondiaria«, katera ima svoj sedež v Firenci; na račun slednje grede vsa zavarovanja, ki jih ima ali napravi v zasedenem ozemlju. »Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbam cerkvenih zvonov« v Ljubljani, katera posluje tu sicer pod svojim imenom, a dejansko je kot posredovalnica družbe »La Fondiaria«.

Škodljivi mrčes in ptice. Znano je, da razne vrste škodljivega mrčesa napadajo naše drevice in koristne rastline. Da pa imajo posamezno drevje in posamezne rastline toliko sovražnikov, človek skoraj ne bi mogel verjeti. Iglasto drevje ima 285 vrst, češplja 237 vrst, zelje 49 vrst, vinska trta 33 vrst. Največ sovražnikov ima hrast in sicer 537 vrst. Požrešnost mrčesa in posebno njegovih gosenic je velikanska. Gosenica sviloprejkice n. pr. požre 86.000 krat toliko listja kot tehta sama takrat ko ko se izleže. Zato pa so razne ptice, ki tak mrčes uničujejo, naše največje prijateljice, in le žal, da take ptice vedno bolj izginjajo in izumirajo zaradi vedno bolj naraščajočega števila ljudi, zaradi regulacij rek, zaradi nadomestovanja živih mej z žičnatimi ograjami, zaradi pomanjkanja vrtovcov mestih, zaradi železnic, raznih viharjev, hudih zim in v veliki meri tudi zaradi neuteemeljenega preganjanja in lovenja. V zadnjih 500 letih je izumrlo 140 različnih ptičjih vrst, 47 vrst je danes na tem, da izumrejo, 51 vrst pa se temu zelo bliža. Vsekako se bomo morali začeti brigati zato, da bomo varstvo koristnih ptic bolj razširili. Tega je potreba posebno pri nas, kjer Italijani polovč in snedo sploh vsako ptico, da jo le morejo kako dobiti. — Kaj zmore mrčes, če ni dovolj ptic, ki bi ga pokončevale, in če se tudi človek sam ne pobriga za pokončevanje mrčesa, se vidi v Istri in na Krasu v tamkajšnjih borovih nasadih (pogozdovanje Krasa). Ker se med vojno nihče ni brigal za te nasade, se je tam mrčes tako zredil, da so ti nasadi na spomlad leta 1918. izgledali, kakor bi jih v resnici na debelo pokril sneg. Vse sam zapredel pri zapredku. Zelenih igel na tem drevju skoraj ni več, vse je rujavo in se je usušilo. Najbrže bodo ti s tolikim trudom in s tolikimi denarnimi žrtvami napravljene nasadi sploh popolnoma uničeni in pokazale se bodo mesto že lepih gozdičev zopet — kraške goličave.

Najkoristnejša ptica naših gozdov je kukavica. Znano je o tej ptici, da podtika svoja jajca v gnezda drugih ptičev. V vsako gnezdo odloži le po edno jajce, vsega skupaj od 10—20 jajc.

Mladič, ki se živi zgolj od živalske hrane, t. j. od ličink, gosenic, hroščev itd., je silno požrešen, se hitro razvija in raste ter pahne končno iz gnezda majhne prave otroke svojih rediteljev; zato je kukavica v toliko škodljiva, ker uniči nekaj koristnega ptičjega zaroda.

Odraščeni mladiči in dorasle kukavice pa požro neizmerne množine škodljivih gosenic, zlasti kosmatih, ki se jih noben drug ptič na loti. Iz tega vzroka korist kukavice visoko nadkriljuje njeno škodljivost in je tedaj kukavica ena izmed najkoristnejših ptic naših gozdov.

Zakon o poslih v Nemški Avstriji. — Dne 1. maja je stopil v Avstriji v veljavo zakon o poslih, ki določa sledeče: vsak posel mora imeti izkaznico, ki mu jo izda gospodar. Plača se ima izplačati najpozneje 1. vsakega meseca; dnevno delo sme trajati samo od 6 ure zjutraj do 9 ure zvečer: dve uri na dan mora imeti posel prosti za obed in večerjo. V slučaju bolezni se ima služabnikom izplačati posebna nagrada v obliki dodatka. Vsako drugo nedeljo se mora dovoliti poslu osemurni dopust. Posel, ki služi vsaj eno leto, ima pravico do 8-dnevnega dopusta, če pa služi delj, sme zahtevati 14-dnevni dopust in polovico mesečne plače. Službene knjižice odpadejo; poslom se izdajejo samo spričevala.

Vprašanja in odgovori.

»Janus«. — Doslej je bila podružnica tega zavarovalnega zavoda — v Trstu. Zdaj se je ta podružnica razpustila, in se pravi »Janus«-ov naslov glasi sedaj naslednje: »Janus«, Istituto di Mutua Assicurazione sulla Vita, Ufficio d'Amministrazione per la Venezia Giulia e la Dalmazia, Vienna I. Wipplinger-Strasse, 30. Kdor je zavarovan pri »Janus«-u, se ima v vseh zadevah zavarovanja obrniti le na gornji naslov.

V okrožnici, ki jo je »Janus« meseca februarja poslal v zasedeno ozemlje, pravi: »Vaše zavarovanje se je svoj čas sklenilo na podlagi starih kron, to je na podlagi valute, ki je imela na Dunaju svoj postavni kurz. Ta se je spremenila v nemško-avstrijsko valuto, ki je postavna naslednica stare dunajske krone. Ker je Dunaj kraj, ki ima izvršiti Vašo zavarovalno pogodbo, zato se morajo vsa uplačila, izvirajoča iz te pogodbe, ugotoviti le v nemško-avstrijskih kronah. —

Enako tudi izplačila, izvirajoča iz te zavarovalne pogodbe, se od strani zavoda ugotove samo v nemško-avstrijskih kronah.

Zavarovalne zneske, premije, nam zamorete poslati potem vsake banke. V slučaju, da bi tega ne mogli, obrnite se naravnost nas nas in navedite vzroke, zakaj ste zaostali za uplačili.

Ako bi na podlagi mirovne pogodbe prišlo do mednarodnih zaključkov, ki bi bili različni od zgoraj omenjenega juridičnega stališča, tedaj se bodo vse tozadevne postavne določbe točno uporabile, in v tem slučaju se bodo vse eventualne razlike poračunile.

Toliko v pojasnilo glede polic, izdanih od »Janus«-a.

Pravica do odškodnine za vojne poškodbe. J. L. Libš. Na tem mestu odgovarjamo na čelu označenemu gospodu in raznim drugim osebam, ki niso bile rojene v stari Primorski, ki so pa več ali manj časa v njej službovale in poižvedujejo, kaj bo neki gledé njih z odškodnino za vojne poškodbe. Laški listi priobčujejo gledé tega neko določbo, ki ni njim nič kaj prijazna, katero pa moramo priobčiti v pojasnilo vsem prizadetim. Tozadevna določba se po »Piccolu« glasi takó-le:

»Pravica do odškodnine za vojne poškodbe, objektivno takó določene, se more za z daj uveljaviti samo od onih oseb, ki bodo dosegle pravico italjanskega državljanstva na podlagi mirovne pogodbe Saint Germanske (pogodbe med bivšo Avstrijo in Italijo), to je, od onih oseb, ki razin tega, da imajo domovinsko pristojnost v ozemljih, pridobljenih od Italije:

- 1) so rojene v imenovanih ozemljih;
- 2) so si pridobile pristojnost pred 24. majem 1915;
- 3) si niso pridobile te pristojnosti samo na podlagi svoje službe (!).

Tujci nimajo (danes) pravice poslužiti se teh omenjenih določb, ker za varstvo ali pokritje škod, ki so jih utrpeli vsled vojne, se bo poskrbelo potom pogodb, ki se bodo šele sklenile med Italijo in med državami, h katerim pripadajo ti oškodovanci.

Vsa stvar zveni nekam težko, ali kogar tiče, jo vendar razume. K temu nekaj besed:

Kdor je prej pod staro Avstrijo v primorski deželi iz Kranjskega, Štajerskega, Koroškega ali od kje drugod dobil kako službo kot uradnik, duhovnik, učitelj ali kak drug javni činitelj, je s tem že dobil pravico pristojnosti tam, kjer je bil nameščen.

Italjanska določba gledé odškodnine za vojne poškodbe pa pravi, da tem ne pritiče danes nobena vojna odškodnina. Oškodovano se jih bo šele tedaj, ko se bodo priznali za italjanske državljane in ko bodo gledé teh odškodnin sklenjeni dogovori med Italijo in med državami, h katerim bi danes gledé rojstnega kraja pripadali oškodovanci, ki niso bili rojeni v ozemljih, zasedenih danes od Italije.

Gledé nadaljnjih ali točnejših pojasnil v tej zadevi smo vedno na razpolago.

Listnica uredništva. — Štipko Ticek. Torej vam dopade, da smo zadnjič v listnici oškrtali tista slovenska dekleta, ki se sramotno udajajo in prodajajo tujcu. Vam se zdi to še premalo. Počakajte! Nekod so slovenski fantje sklenili, da na kratko postržejo lase vsem dekletom, ki so se pečale s tujci, (kakor hitro se dežela prezrači). Po kratkih laseh naj bi vsak človek poznal te izdajalske duše! Še bolj radikalno sredstvo bi bilo to: Vsakemu dekletu, vsaki ženski, ki se pregreši s tujcem, naj bi se razbeljen likalnik (poglez) pritisnil na život. — Zdravi! — Ples. Tudi Vi majate z glavo in se zgrajate nad lehkomiselnostjo naše mladine. Po zidovih lepak pri lepaku in povsod le ples in ples. Pevma, Volčjadraga, Prvačina, kar po vrsti. Nekaj posebnega so bili v nedeljo lepaki iz Volčjedrage: Vabilo k plesu na Volčjadrugi, začetek ob 3 pop. — Zato reje v nedeljo vsi na Volčjadrugi! Torej zato, ker je ples na Volčjadrugi in ker začne ob 3 pop. z a t o naj pridejo vsi na Volčjadrugi! To je silno pametno in logično! Zdaj, ko človek komaj sope in se cedi od vročine, zdaj naj pridejo vsi na Volčjadrugo samo zato, ker je ples na Volčjadrugi! Tam res mislijo, da so vsi ljudje nori! Ne pomislijo pa, da vlada pripušča in podpira njih ples, ker hoče, ker ima namen, s plesi, z demoralizacijo uničiti naše ljudstvo. In naša mladina, gluha za resne opomine, drvi z odprtimi očmi v kolobarjih v prepad! Ni nam pričakovati boljše prihodnosti, če ne bomo imeli boljše in resnejše mladine. Edna in edina rešitev vsake države in vsakega naroda je: delo, varčnost, treznost! —

Komunizem uč. — Enako vprašanje smo dobili že od raznih strani: ali je res, da je naše učiteljstvo prestopilo v komunistični tabor. Na to Vam danes ne moremo še dati jasnega odgovora, ker se razna poročila o tem še ne ujemajo. Kolikor je nam znano, se je tržaško učiteljstvo upisalo v delavsko zbornico, goriško učiteljstvo je še na razpotju, edni za, drugi proti. Ne bi mogli verjeti, da se to zgodi, ali kakor rečeno, do danes se naše učiteljstvo ni še jasno izjavilo. »Goriška Straža« je bila že izdala poziv: Ven z besedo, ker mi hočemo vedeti, pri čem da smo. — ali doslej nismo še take izjave ne dobili ne brali. — Pričakujemo, da učiteljstvo tozadevno

odločno pojasni svoje stališče v svojem glasilu, v »Učiteljskem listu«, ker mi hočemo res vedeti, pri čem da smo.

Italijanski vladi je na tem, da doma komunizem zatré, ker ji je silno nevaren, tukaj pri nas pa ga očividno podpira in sicer z namenom, da bi razbila blok edinosti, ki so ga v obrambo svojih pravic sklenili vsi Slovenci v zasedenem ozemlju. — Kdo bo tisti, ki bo temu bloku edinosti zadal prvi pogubni udarec?!

Edinost je lepa stvar in silno dragocena, marsikaj je treba potrpeti in prenesti, da se jo ohrani, kakor je bilo treba žrtev, da se je sklenila. Kdo vzame na se odgovornost, da v prilog italijanske vlade to edinost razbije in sicer iz komunističnih oziroma egoističnih nagibov!

Mnogo in preveč naših mož je odšlo odtod v Jugoslavijo, skrženo število mož je ostalo zvestih stari domovini; in ona gleda z upom in strahom: kaj pa vi, ali hočete morebiti tudi vi me zapustiti ali pa me še bolj raztrgati, kakor sem že? ...

Tej domovini preljubljeni, tej vdoviti tožni zapuščenji, tej majki tolikih sirot — naj pogleda poprej še v obličje vsak, predno se odloči, razbiti blok edinosti primorskih Slovencev!

Hočemo jasnosti, čakamo odgovora težko udarjajočih src in še upamo.

Goriško kmetijsko društvo. — Dve okrožnici nrejeji, morali odložiti za prihodnjic. — **Zborovanje tolminskega učiteljskega društva** — prihodnjic. — Se o zborovanju pri Sv. Luciji in resolucije, sprejete na shodu v Biljani, — tudi prihodnjic.

Listnica uprave. — † Franc Zalatel, zahvala. Za zadnjo številko došlo prepoznano, priobčujemo danes.

TEDENSKI KOLEDAR.

Junij.

6. Nedelja, 2 pobink. Norbert;
7. Ponedeljek, Robert, Sabinijan;
8. Torek, Medard, Maksim;
9. Sreda, Primož in Felicijan;
10. Četrtek, Marjeta, Mavrin;
11. Petek, Srce Jezusovo, Barnaba;
12. Sobota, Janez Fak., Flora.

Novo ustanovljena registrovana zadruga s zadostno tehniško močjo.

Stavbeno društvo v Št. Petru pri Gorici Izvršuje vsakovrstna inženirska, arhitektska, tehniška dela, cenitve hiš (stavb), zemljišča, stavbenih proračunov, železobetonska, industrijalna, stavbena dela, mostove, ceste, in vsa pod to stroko spadajoča dela.

Zadružna pisarna se nahaja v Št. Petru pri Gorici št. 157, podružnica v Via Teatro 16. II. nad. v Gorici.

Priporočila se slavnemu občinstvu za obilem obisk.

S odličnim spoštovanjem ODBOR,

Vsem prijateljem in znancem naznanjamo da je naš nepozabni sin in brat

Anton Terpin

po dolgi in mučni bolezni, dne 24. maja maja mirno v Gospodu zaspal. Pogreb se je vršil dne 26. maja izpred hiše žalosti na domače pokopališče.

Žalujoči ostali.

Št. Ferjan dne 28. maja 1920.

Razglas.

HRANILNICA IN POSOJILNICA v Dornbergu, reg. zadruga z neomejeno zavezo bo imela dne 13. junija t. l. opoldne občni zbor v posojilničnih prostorih s sporedom: volitev načelstva in nadzorstva.

Ustopp je dovoljen le udom. ODBOR.

Hišna oprava

— na prodaj. —
Natančnejše v upravnistvu »Gor. Straže«.

: - Jedilnica - :

na prodaj.

Podrobnejše v upravnistvu »Gor. Straže«.

RAZGLAS.

Na prodaj je 800 q. apna v Tomaževici 1 uro od postaje Rihenberg. Cesta je lepa, da se lahko vozi z avtomobilom skoraj do apnenice. Prodajalo se bo le od 6—18 junija t. l. Cena q. je 18 Lir. Več se izve pri apnenici.

Gostilna P. Kamenšček

se priporoča sl. občinstvu
- Piazza Corno šte. 7 -

S potrim srcem naznanjamo vsem snrodnikom, prijateljem in znancem, da je naša ljubljena kćerka in sestra g.dćna

VIDA VUGA

v soboto dne 29. maja ob 6 zjutraj v dobi 21let, mirno v Gospodu zaspala

Pogreb preblage pokojnice se bo vršil v nedeljo, dne 30. maja iz hiše žalosti na domače pokopališče.

Žaljuoči ostali:

Matilda in Anton, stariši.

Marija (odsotna), Ana, sestra.

Milutin, brat.

SV. LUCIJA, dne 31. maja 1920.

ZANVALA.

Podpisani se tem potom najtopleje zahvaljujemo vsem onim, ki so nam ob teških dneh izgube našega nad vse ljubljeneega, soproga, očeta, brata in tasta gosp.

FRANC-a ZALATEL

stali bodisi v kateremkoli oziru na strani. Zlasti se zahvaljujemo č. č. duhovščini, vsem znancem in prijateljem pokojnikovim in vsemu slavnemu občinstvu za mnogobrojno spremstvo na zadnji poti — in posebej preč. g. župniku R e m e c iz Steverjana za krasne poslovilne besede ob odprtem grobu, kakor tudi vrlim domačim in biljanskim pevcem pod vopstvom g. I. Kožlin za ginljivo petje.

Bog poplačaj stotero.

Žaljuoči ostali.

HRUŠOVLJE, 24. majnika 1920.

Pri obč. uradu v št. Andrežu se odda dne 6. junija 1920 ob 5. uri popoldne

: na javni dražbi : občinski lov

davčne občine št. Andrež, za lovsko leto 1920—1921.

— Najemnino je plačati takoj. —

Težak voz in en, ter dva že rabljena koleselna (eden pokrit), sta na prodaj pri Leopoldu Dekleva, Vremški-Britoš, pri Divači.

Fotografski učeneec.

Goričan, zmožen deželnih jezikov sprejme se takoj. **ANTON JERKIČ, fotograf** Corso Verdi 36.

Alojzij Kuštrin

Riva Corneo 8. GORICA
prvi izdelovatelj harmonik. — Popravljani in uglašujem tudi druge vsakovrstne muzikalne instrumente. Izdelujem vse točno po naročilu.

Išče se lepo mobilirano sobo s separatnim uhomom, če mogoče v pritličju.

Ponudbe pod „Takoj 4060“ poste restante.

Novo sedlo

na prodaj. Podrobnosti v gostilni — **Jurman v Cerknem.** —

„CROATIA“

Zavarovalna zadruga v Zagrebu ustanovljena leta 1884.

Podružnica v Trstu ul. Lavatoio 1, II. n. prevzema zavarovanja stavb, premičnin, poljskih pridelkov, sena, slame in ži-vine proti škodi po požarju in strell in zavaruje stekl. šipe proti škodi po razbitju.

Sposobni krajevni zastopniki in akvizitorji se sprejemajo po najugodnejših pogojih.

BEDNARIK :: priporoča svojo :: knjigoveznico

Via Croce 6 (nasproti „Šolskega Doma“)

Drašček Fanny, Gorica
Via Rastello št. 1

trgovina s kolonijalnimi in mešanimi blagom na drobno in na debelo. Dobra moka bela in koruzna, fižol, ječmen itd. Blago sveže. Priporoča se za obilen obisk. — Postrežba dobra. — Cene zmerne.

Andrej Golja

Gorica **TRAVNIK 21** Gorica
Zaloga vsakovrstnih lesenih izdelkov, kakor: škafov, orn, stolic, sit, rešet in druge suhe robe. — Velika izbira košev in kuhinjskih potrebščin.

Knjigarna Kat. Tisk. Društva

:: GORICA, Montova hiša ::

Zaloga na debelo in na drobno. Cigaretnega papirja „Abadie“ „Excelsior“, „Union“ i. t. d. :: :: :: Svalčice za cigarete „Abadie“, „Excelsior“ :: :: :: Slike z okvirji in brez okvirjev :: Rožni venci, svetlinje i. t. d. :: Uradni papir vseh vrst :: Šolski zvezki :: Svilnati papir razne barve za rože, in druge pisarniške potrebščine ::

Zaloga pomnoževalnih aparatov. Sprejemajo se naročila pečatov.

Ravnokar je došlo vsakovrstno spomladansko blago črno in plavo, primerno za vsaki stan, po zmernih in stalnih cenah. Za obilen obisk se toplo priporoča :: :: ::

Andrej Mavrič,

kroj. mojster v Gorici, Travnik 22.

Radeče Jugoslavija.

Vilo obstoječo iz dveh nastropji, kletjo in vrtom, zamenjam z enako v Gorici, goriški okolici ali v Trstu. Natančneje, Gorica, Corso V. E. 58. **Marija Buti Pezzano.**

Posestvo je na prodaj v Rihenbergu št. 52 (nad postajo) obstoječe iz 2 hiš, travnikov, gozdov in vinogradov, primerno tudi za gostilno. Proda se na željo posamezno ali skupno. Pojasnila daje **Franc Pavlica**, istotam.

Podružnica Ljublj. Kred. Banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

Obrestuje vloge na knjižbe po 3 1/2 0/0, na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. Nakazila v Jugoslavijo in inozemstvo po dnevnem kurzu.

O. BRUGNALLER GORICA

Nunska ulica št. 3-5.

Prodajalna mrtvaških predmetov.

VELIKA ZALOGA KINČA ZA RAKVE VSAKE VRSTE.

Lastna delavnica za rakve in vence iz suhih cvetlic; obleke in črevlji za mrtve, vsakovrstni žalni predmeti, sveče iz pravega voska; pajčolani, venci in šopki za neveste, birmance in za prvo sv. obhajilo.

VSAKOVRSNE SUHE CVETLICE.

—: Cena izven vsake konkurence —: Sprejemamo tudi posebna naročila.

: Peter Gruden :

Gorica - Piazza Grande 6 - Gorica.

Priporoča svojo zalogo najboljših vin in mešanega blaga. Postrežba točna in solidna. Po okolici tudi na dom.

Občina Volče

proda iz lastnih gojzdov sekanje okoli **25.000 metrov** bukovih drvi. Natančneje pogoje se izve pri županstvu v Volčah.

Župan.

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJÉ

Dr. J. Bačar in V. C. Hansen

zobotehnik

ulica 24 Magglo (prej ulica Tre Rè) števil. 9

(v bližini kapucinske cerkve)

ordinirata od 8 1/2 do 6 ure — ob nedeljah od 9 do 1 ure.

Brezbolestno izdiranje in plombiranje zobov.

Umetni zobje po najnovejši tehniki.

Dr. Bačar izvršuje ravnotam svojo splošno zdravniško prakso.

E. RIESSNER (prej) Pavlin E.

Nunska ulica 10 — GORICA — Nunska ulica 10

nasproti „BELEMU ZAJCU“.

VELIKA ZALOGA

mrtvaških rakev, nagrobnih vencev, trakov, umetnih cvetlic; posebnih vencev za neveste, cvetlic za cerkve, palm, vencev za novomašnike in poroke, mrtvaških oblek itd.; papirja in drugih potrebščin za okrašenje rakev, zlatih črk voščenih sveč itd.

CENE BREZ KONKURENCE.

Naznanilo.

Tvrška „Pinter & Lenard“, trgovina z železnino v Gorici, Raštelj 7—9, objavlja, da je odstopila svoje prostore tvrški „Brata Suttner“, ter se zahvaljuje cenj. odjemalcem za izkazano naklonjenost in prosi, da isto ohranijo tudi novi tvrški.

S spoštovanjem

Pinter & Lenard.

Prevzela sva od tvrške „Pinter & Lenard“ staro trgovino z železnino v Gorici, Raštelj 7, ter se cenj. občinstvu priporočava.

Skrbela bodeva za točno in solidno postrežbo, za dobro blago in zmerne cene.

S spoštovanjem

Brata Suttner

Gorica, Raštelj 7.